

P O S U D E K
oponenta disertační práce

Jméno a příjmení studenta: Mgr. Alžběta Nováková
Téma disertační práce: *Vnímání holocaustu z hlediska judaismu*
Oponent: Doc. ThDr. Jiří Vogel Th.D.

V Praze 25.7. 2010

Mgr. Alžběta Nováková se ve své disertační práci pokusila analyzovat a uspořádat všechny dosavadní myšlenkové pokusy židovských myslitelů (teologů) o interpretaci významu holocaustu ve vztahu k židovské náboženské sféře. Přitom zvolila zajímavou metodu, nejprve v první části usiluje o co nejúplnější výčet náboženských modelů holocaustu, na což v druhé části navazuje přehledem nejvýznamnějších myslitelů zabývajících se tímto tématem. Tento „dvou-úhlový“ pohled, který nutí čtenáře, aby si ke konci práce zopakoval některé informace z první části, umožňuje dobrou orientaci v řešeném tématu a osobně jej velice oceňuji. Za jeden z hlavních přínosů práce lze považovat velice podrobnou typologizaci teologických modelů holocaustu. Autorka sama v závěru uvádí, že v současné literatuře se jich maximálně uvádí osm, kdežto jí samé se jich podařilo analyzovat čtrnáct. I když je zjevné, že se některé modely v řadě pohledů překrývají.

V práci mám menší výhradu vůči tzv. modelu „smrti B-ha“, zejména vůči motivům, jež vyčítá těmto teologům na str. 58.: „... její představitelé z důvodů své neschopnosti nalézt ospravedlnění pro B-ha, v kterého tolik věřili, přetransformovali své rozčarování v útok. A aby B-hu co nejvíce ublížili, tak popírají jeho existenci.“ Např. za Nietzscheovým útokem na „židovsko-křesťanského“ Boha a jeho „slabošskou“ morálku, která nadržuje většině slabých a utiskuje menšinu výjimečných, je třeba vidět výjimečný postřeh proměny dobové společnosti a schopnost navrhnout možnou cestu jejího dalšího směřování. V náboženské emancipaci a laxnosti konce 19. století pak Nietzsche spatřuje pozitivní změnu, na jejímž základě prorokuje „smrt Boha“. Nietzscheovy názory vyvolaly u řady teologů různé reakce, kteří se pak snažili buď obhájit morální koncepci křesťanství proti Nietzscheově představě samostatně rozhodujícího se člověka nebo naopak odhalit v jeho úvahách nepochopení podstaty biblické morálky. Se zcela novou koncepcí přišel až D. Bonhoeffer, který Kristovo ukřižování pochopil jako zásadní krok k úplné emancipaci člověka od náboženství, nebo jinými slovy: Bůh sám sebe vytlačuje na kříž, aby se člověk mohl úplně osamostatnit, nebo-li dospět. (Mimoходом Bonhoeffer tyto úvahy formuloval v koncentračním táboře.) Právě tyto myšlenky se pro řadu teologů stávají velkou inspirací v diskuzi mezi křesťanskými a ateistickými mysliteli, jež probíhají zvl. v 50-60tých letech. Myslím, že i u židovských myslitelů nemusí jít o „rozčarování a útok“, nýbrž o vyrovnání se s celou moderní kulturou, která staví v oblasti politiky, vědy, vzdělávání apod. na principu „etsi Deus non daretur“, ve které holocaust hraje hlavně roli vnějšího stimulu pro rozvoj tohoto myšlení. Též si nejsem jist, v jakém smyslu by bylo možné P. Tillicha chápat jako popularizátora teologie „smrti B-ha“ (str. 117). (To by mohlo být vysvětleno v průběhu obhajoby.)

Další otázky a připomínky:

V textu jsou velice často citovány názory rabína K. E. Sidona, který se nějakým způsobem vyjadřuje k různým teol. typům holocaustu. Má to nějaký zvláštní důvod?

Zaujímá autorka k řešenému problému nějaké vlastní stanovisko nebo se přiklání k nějakému pohledu?

Myslím, že shrnutí první a druhé části, jež jsou připojena k jejich posledním kapitolám (str. 99 a 162) by měla tvořit samostatné kapitoly.

Patrně historická nepřesnost se vloudila do věty na str. 33: „... s Druhým chrámem, který dal nežidovský král Kýros Veliký postavit a několik let na to ho císař Titus dal zničit.“

Též jsem úplně nepochopil rozdělení na primární a sekundární literaturu. Myslím, že u tohoto typu práce je to téměř zbytečné.

Překlepy a chyby, kterých je v práci poměrně málo, jsem vyznačil do textu.

Závěr:

Práce je napsaná pěkným jazykem, je přehledná a dobře se čte. Její hlavní přínos spočívá v podrobném vhledu do oblasti reflexe události holocaustu mezi židovskými náboženskými mysliteli. Navzdory některým spíše drobnějším připomínkám práci doporučuji k obhajobě.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'J. V. S.', written in a cursive style.